

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

ATZINUMS **pārbaudes lietā Nr. 2020-36-4F** Rīgā

2021.gada 2.martā

Nr. 6-6/10

[personai B]

*Par tiesību uz taisnīgu tiesu nodrošināšanu,
izskatot administratīvā pārkāpuma lietu ārkārtējās situācijas laikā*

1. Tiesībsargs saņēma Jūsu iesniegumu (reģistrēts 2020.gada 17.septembrī ar Nr.1157) par iespējamu tiesību uz taisnīgu tiesu ierobežojumu. Iesniegumā norādāt, ka pirmās instances tiesa un apelācijas instances tiesa esot liegusi Jums tiesības piedalīties administratīvā pārkāpuma lietas izskatīšanā, sniegt paskaidrojumus, pieteikt lūgumus un tiesības uz aizstāvību.

Pamatojoties uz minēto iesniegumu, tiesībsargs ierosināja pārbaudes lietu Nr.2020-36-4F. Lai vispusīgi izvērtētu Jūsu iesniegumā norādītos jautājumus, tiesībsargs iepazinās ar administratīvās pārkāpuma lietas Nr.[..] (*turpmāk – Lietas*) materiāliem, Tieslietu ministrijai lūdza sniegt viedokli par Jūsu iesniegumā norādītajiem apsvērumiem, kā arī lūdza rajona (pilsētas) tiesām un apgabaltiesām sniegt informāciju par jautājumiem, kas saistīti ar administratīvo pārkāpumu lietu izskatīšanas kārtību tiesās.

Pārbaudes lietas ietvaros tika izpētīta Tiesu informatīvajā sistēmā pieejamā informācija par Lietas virzību tiesās, kā arī analizēti Jūsu iesniegumā norādītie administratīvo pārkāpumu lietu tiesu nolēmumi. Ievērojot minēto un pamatojoties uz pārbaudes lietas materiāliem, sniedzu sekojošu atzinumu.

2. No pārbaudes lietas materiāliem izriet, ka 2020.gada 31.martā fiksēts administratīvais pārkāpums pēc Latvijas APK 149.¹⁵panta astotās daļas, par kuru pret Jums tika uzsākta administratīvā pārkāpuma lietvedība. Lieta pirmās instances tiesā saņemta 2020.gada 1.aprīlī un tās izskatīšana nozīmēta atklātā tiesas sēdē 2020.gada 2.aprīlī. Pirmās instances tiesa, pamatojoties uz Jūsu izteikto lūgumu, atlika Lietas izskatīšanu uz 2020.gada 6.maiju, lai Jūs varētu īstenot savas tiesības uz aizstāvja pieaicināšanu. Savukārt 2020.gada 8.aprīlī tiesa, pamatojoties uz likuma “Par valsts institūciju darbību ārkārtējās situācijas laikā saistībā ar Covid-19 izplatību”¹ (*turpmāk –*

¹ Likums “Par valsts institūciju darbību ārkārtējās situācijas laikā saistībā ar Covid-19 izplatību”, bija spēkā no 2020.gada 5.aprīļa līdz 2020.gada 10.jūnijam

Ārkārtējās situācijas likums) 5.panta pirmo un otro daļu, noteica Lietas izskatīšanu rakstveida procesā 2020.gada 6.maijā.

Ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2020.gada 6.maija spriedumu Jūs tikāt atzīts par vainīgu administratīvā pārkāpuma izdarīšanā pēc Latvijas APK 149.¹⁵panta astotās daļas (*turpmāk – pirmās instances tiesas nolēmums*). Par minēto tiesas nolēmumu Jūs iesniedzāt apelācijas sūdzību un 2020.gada 10.jūlijā Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģija nolēma atteikties ierosināt apelācijas tiesvedību (*turpmāk – apelācijas instances tiesas nolēmums*).

3. Atbilstoši Latvijas Republikas Satversmes (*turpmāk – Satversme*) 83.pantam un likuma “Par tiesu varu” 10. un 11.pantam Latvijā ir nostiprināts tiesu varas neatkarības princips. Tas nozīmē, ka tiesas spriešana ir tikai tiesu kompetencē un ne tiesībsargam, ne valsts iestādēm, ne arī privātpersonām nav tiesību iejaukties šī tiesas uzdevuma izpildē.

Līdz ar to tiesībsargs nav tiesīgs pārbaudīt spēkā stājušos tiesas nolēmumu pamatotību, izvērtēt administratīvā pārkāpuma sastāva esamību un pēc būtības pārskatīt tiesu nolēmumus.

4. Saskaņā ar Latvijas Republikas Satversmes (*turpmāk – Satversme*) 92.panta pirmo teikumu ikviens var aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses taisnīgā tiesā.

Jēdziens “taisnīga tiesa” ietver divus aspektus, proti, “taisnīga tiesa” kā neatkarīga tiesu varas institūcija, kas izskata lietu, un “taisnīga tiesa” kā pienācīgs, tiesiskai valstij atbilstošs process, kurā lieta tiek izskatīta. Tādējādi atbilstoši Satversmes 92.panta pirmajam teikumam valstij ir pienākums izveidot attiecīgu tiesu institūciju sistēmu un arī pienākums pieņemt tādas procesuālās normas, atbilstoši kurām tiesa lietas izskatītu kārtībā, kas nodrošinātu to taisnīgu un objektīvu izspriešanu.² Likumdevējam ir rīcības brīvība lemt par dažādu kategoriju lietu izskatīšanas kārtību.³

No Satversmes tiesas spriedumiem izriet, ka administratīvo pārkāpumu lietas ir pielīdzināmas krimināllietām.⁴ Arī juridiskajā literatūrā norādīts, ka administratīvo pārkāpumu process ir radniecīgs kriminālprocesam, un tajā ir jāievēro normas, kuru ievērošana krimināllietās izriet no Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (*turpmāk – Konvencija*) un Satversmes.⁵ Tātad administratīvo pārkāpumu lietām ir piemērojamas Konvencijas 6.pantā noteiktās garantijas, tostarp, tā 3.punktā minētās apsūdzētā minimālās tiesības.

Turklāt likumdevējs no Satversmes 92.panta pirmā teikuma izrietošās tiesību uz taisnīgu tiesu garantijas ir attiecinājis uz visām administratīvo pārkāpumu lietām, arī maznozīmīgām. Līdz ar to valsts pienākums ir izveidot tādu administratīvo pārkāpumu lietu izskatīšanas kārtību, kas personai nodrošinātu no Satversmes 92.panta pirmā teikuma izrietošās tiesību uz taisnīgu tiesu garantijas – tādas pašas kā krimināllietās.⁶

² sk. sal. Satversmes tiesas 2008.gada 9.maija sprieduma lietā Nr.2007-24-01 8.punktu un 2018.gada 14.jūnija sprieduma lietā Nr.2017-23-01 12.punktu

³³ sk., piemēram, Satversmes tiesas 2010.gada 7.oktobra sprieduma lietā Nr.2010-01-01 17.punktu un 2018.gada 15.marta sprieduma lietā Nr.2017-16-01 11.1. un 16.1.2.punktu

⁴ sk. Satversmes tiesas 2002.gada 20.jūnija sprieduma lietā Nr.2001-17-0106 secinājumu daļas 6.punktu; Satversmes tiesas 2013.gada 28.marta sprieduma lietā Nr.2012-15-01 13.2.2.punktu; Satversmes tiesas 2018.gada 15.marta sprieduma lietā Nr.2017-16-01 9.2.punktu

⁵ sk. Briede J., Danovskis E., Kovaļevska A. Administratīvās tiesības. Mācību grāmata. Otrais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2021, 228.lpp.

⁶ sk. Satversmes tiesas 2018.gada 15.marta sprieduma lietā Nr.2017-16-01 9.2.punktu

Pārbaudes lietas ietvaros nepieciešams izvērtēt, vai Jums Lietas izskatīšanas laikā tika nodrošinātas Satversmes 92.panta pirmajā teikumā nostiprinātās pamattiesības.

5. Visupirms norādāms, ka Jūsu Lietas izskatīšanas laikā administratīvo pārkāpumu lietu izskatīšanas kārtību reglamentēja Latvijas APK⁷ un Ārkārtējās situācijas likums. Savukārt pēc ārkārtējās situācijas beigām Saeima pieņēma Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likumu⁸ un Ministru kabinets noteica epidemioloģiskās drošības pasākumus Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai⁹.

Saskaņā ar Latvijas APK 260.pantu pie administratīvās atbildības sauktajai personai citstarp bija tiesības piedalīties lietas izskatīšanā, sniegt paskaidrojumus un izteikt lūgumus. Šā likuma 262.pants paredzēja arī fiziskas personas, kuru sauc pie administratīvās atbildības, tiesības uz aizstāvību.

5.1. Attiecībā uz Latvijas APK 149.¹⁵panta astotajā daļā paredzētā pārkāpuma izskatīšanu rajona (pilsētas) tiesā bija piemērojama šā likuma 289.¹⁶pantā noteiktā kārtība. Atbilstoši šai kārtībai Jūsu Lietas pirmās instances tiesā bija izskatāma *mutvārdu procesā*. Savukārt Ārkārtējās situācijas likuma 5.panta otrā daļa noteica, ka tiesa administratīvo pārkāpumu lietas izskata rakstveida procesā.

Pēc vispārējā principa tiesā vismaz vienā instancē, kas izskata lietu pēc būtības, ir jānodrošina personai tiesības uz mutvārdu procesu, ja viņa to lūdz.¹⁰ Ņemot vērā minēto, kā arī to, ka Jums netika nodrošinātas tiesības uz lietas izskatīšanu mutvārdu procesā, secinu, ka Jums tika ierobežotas Satversmes 92.panta pirmajā teikumā nostiprinātās pamattiesības.

5.2. Par iesniegumā pausto viedokli, ka rajona (pilsētas) tiesa un apgabaltiesa Jums liedza tiesības sniegt paskaidrojumus, pieteikt lūgumus un īstenot tiesības uz aizstāvību vēlos norādīt sekojošo.

Pārbaudot Lietas materiālus, konstatēju, ka rajona (pilsētas) tiesā Jūs pieteicāt lūgumu izsniegt Lietas materiālus un atlikt tiesas sēdi, lai Jūs varētu iepazīties ar Lietas materiāliem un pieaicināt advokātu. Minētie lūgumi tika apmierināti un Lietas materiāli Jums tika elektroniski nosūtīti. Tāpat Jūs iesniedzāt lūgumu nopratināt lieciniekus un atlikt Lietas izskatīšanu, bet par tās jaunu izskatīšanu lemt pēc ārkārtas stāvokļa atcelšanas. Rajona (pilsētas) tiesa minētos lūgumus izvērtēja pirmās instances tiesas nolēmumā un apelācijas instances tiesa atzina, ka tie tika motivēti noraidīti. Arī attiecībā uz tiesību uz aizstāvību iespējamo pārkāpumu konstatēju, ka šo jautājumu izvērtēja apelācijas instances tiesa un atzina savā nolēmumā, ka pārkāpums nav konstatējams.

Vēlos vērst Jūsu uzmanību uz to, ka Latvijas APK 260.pantā un 262.pantā ietvertas tiesības uz aizstāvību īstenošana nav saistīta ar tiesvedības norises veidu – mutvārdos vai rakstveidā. Minētie pienākumi un tiesības personai piemīt jebkurā administratīvo pārkāpumu lietā. Apsvērums, ka konkrētā administratīvā pārkāpuma lieta tika izskatīta rakstveida procesā *neietekmē* pie administratīvās atbildības sauktās personas tiesību un

⁷ Atbilstoši Administratīvās atbildības likuma Pārejas noteikumu 2.punktam procesuālās darbības, kas līdz šā likuma spēkā stāšanās dienai (t.i. 2020.gad 1.jūlijam) uzsāktas saskaņā ar Latvijas APK, tiek arī pabeigtas kodeksā noteiktajā kārtībā. Latvijas APK normas piemērojamas līdz attiecīgās administratīvā pārkāpuma lietvedības stadijas pabeigšanai (lietvedība iestādē, tiesā vai izpilde).

⁸ Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likums, stājās spēkā 2020.gada 10.jūnijā

⁹ Ministru kabineta 2020.gada 9.jūnija noteikumi Nr.360 "Epidemioloģiskās drošības pasākumi Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai", stājās spēkā 2020.gada 10.jūnijā

¹⁰ skat., piemēram, Eiropas Cilvēktiesību tiesas (ECT) spriedumu *Fredin v. Sweden*. 12033/86, 1994.gada 23.februāris, 21. un 22.paragrāfs; ECT spriedumu *Döry v. Sweden*. 28394/95, 2002.gada 12.novembris, motīvu daļas 7.-9.paragrāfs un 12.-15.paragrāfs

pienākumu apjomu. Piemēram, tiesības sniegt paskaidrojumus tulkojamas plaši, proti, šīs tiesības ir īstenojamas ne tikai mutvārdos, bet arī rakstveidā iesniedzot tiesai savus paskaidrojumus. Pie administratīvās atbildības sauktās personas tiesību pamatbūtība ir nodrošināt viņai iespēju tās aktīvi īstenot, lai administratīvo pārkāpumu lietā tiesai būtu pieejami vispusīgi materiāli, kas ļautu pārlicināties par administratīvā pārkāpuma lietā norādītajiem apstākļiem.

Konkrētajā gadījumā no Lietas uzsākšanas līdz apelācijas instances tiesas nolēmuma spēkā stāšanās brīdim pagāja vairāk nekā trīs kalendārie mēneši, kas atzīstams par saprātīgu laika posmu, lai Jums būtu bijusi iespēja pieaicināt sev vēlamu aizstāvi juridiskās palīdzības sniegšanai.

Ievērojot minēto, secinu, ka pārbaudes lietā nav gūts apstiprinājums tam, ka Jūsu Satversmes 92.panta pirmajā teikumā noteiktās tiesības uz aizstāvību, tiesības sniegt paskaidrojumus un izteikt lūgumus tika ierobežotas. **Līdz ar to turpmāk atzinumā vērtēšu, vai Lietas izskatīšanā ir konstatējams Jūsu tiesību – piedalīties lietas izskatīšanā – pārkāpums.**

6. Iesniegumā paužat viedokli, ka rajona (pilsētas) tiesa un apgabaltiesa Jums nepamatoti liegušas iespēju piedalīties lietas izskatīšanā tiesas sēdē mutvārdu procesā. Savu viedokli pamatojat ar tiesu nolēmumu atziņām citās administratīvo pārkāpumu lietās.

Vēršu Jūsu uzmanību uz to, ka iesniegumā norādītās administratīvo pārkāpumu lietas tika izskatītas laikā, kad valstī nebija izsludināta ārkārtējā situācija. Tāpat norādīto lietu faktiskie un tiesiskie apstākļi ir atšķirīgi. Līdz ar to tajos izdarītie secinājumi nav attiecināmi uz konkrēto lietu.

7. Satversmes 92.panta pirmajā teikumā noteiktās tiesības uz taisnīgu tiesu var ierobežot, ja šāds ierobežojums ir noteikts ar pienācīgā kārtībā pieņemtu likumu, tam ir leģitīms mērķis un tas ir samērīgs.

8. Pamattiesību ierobežojums bija noteikts Ārkārtējās situācijas likuma 5.panta otrajā daļā, proti: “*Tiesa administratīvo pārkāpumu lietas izskata rakstveida procesā.*”

Ārkārtējās situācijas likuma 5.panta otrā daļa bija spēkā no 2020.gada 5.aprīļa līdz 2020.gada 10.jūnijam. Salīdzinājumam vēlos norādīt, ka pēc minētā regulējuma tika pieņemts Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likums¹¹. Saskaņā ar minētā likuma 10.panta otro daļu: “Administratīvo pārkāpumu lietu tiesa var izskatīt rakstveida procesā, ja iespējams nodrošināt to personu procesuālo tiesību ievērošanu, kuras piedalās administratīvā pārkāpuma procesā, un tiesa nav atzinusi par nepieciešamu lietu izskatīt mutvārdu procesā.”

Pārbaudes lietā nav radušās šaubas par to, ka Ārkārtējās situācijas likuma 5.panta otrā daļa ir pieņemta Saeimā pienācīgā kārtībā, proti, **ierobežojums ir noteikts ar likumu.**

9. Kā jau iepriekš norādīju, Lietas izskatīšanas laikā visā valsts teritorijā bija izsludināta ārkārtējā situācija.¹² Tās mērķis bija ierobežot Covid-19 izplatību. Lai īstenotu šo mērķi, valstī tika noteikti epidemioloģiskie drošības pasākumi, Valsts prezidents savā

¹¹ Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likums, stājās spēkā 2020.gada 10.jūnijā

¹² Ministru kabineta 2020.gada 12.martā rīkojums Nr.103 “Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu”, bija spēkā no 2020.gada 12.marta līdz 2020.gada 10.jūnijam

paziņojumā¹³ atzina valsts darbības pamatprincipus ārkārtējās situācijas pārvarēšanai un Saeima pieņēma Ārkārtējās situācijas likumu. Saskaņā ar minētā likuma 1.panta pirmo daļu tā *mērķis* bija sabiedrības drošības interesēs nodrošināt nepārtrauktu un efektīvu valsts institūciju darbību saistībā ar Covid-19 izplatību valstī izsludinātās ārkārtējās situācijas laikā. Pamatojot Ārkārtējās situācijas likuma 5.panta otrajā daļā ietverto regulējumu, likumprojekta anotācijā norādīts, ka ārkārtējās situācijas laikā epidemioloģiskās drošības risku mazināšanai nepieciešams pēc iespējas samazināt personu kontaktēšanos klātienē, tādējādi mazinot inficēšanās risku.¹⁴ Attiecībā uz rajona (pilsētu) tiesām un apgabaltiesām Tieslietu ministrija pieņēma Vadlīnijas rajona (pilsētu) un apgabaltiesu darba organizēšanai ārkārtējās situācijas laikā¹⁵, kas tika aktualizētas 2020.gada 13.maijā¹⁶.

Tātad Lietas izskatīšanas laikā valstī bija spēkā vairāki normatīvie akti, kas paredzēja īpašus drošības pasākumus, tostarp, attiecībā uz tiesvedības procesu administratīvo pārkāpumu lietās, lai īstenotu vienotu mērķi – ierobežotu Covid-19 izplatību. Ņemot vērā minēto, var secināt, ka no Ārkārtējās situācijas likuma 5.panta otrās daļas izrietošajam pamattiesību ierobežojumam ir **legitīms mērķis – sabiedrības drošības un veselības aizsardzība**.

10. Izvērtējot pamattiesību ierobežojuma samērīgumu, jāpārbauda: 1) vai izraudzītie līdzekļi ir piemēroti legītimā mērķa sasniegšanai jeb vai ar izraudzīto līdzekli var sasniegt legītimo mērķi; 2) vai šāda rīcība ir nepieciešama jeb vai legītimo mērķi nevar sasniegt ar indivīda tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem; 3) vai ierobežojums ir atbilstošs jeb vai labums, ko iegūst sabiedrība, ir lielāks par indivīda tiesībām nodarīto kaitējumu.¹⁷

Var piekrist likumdevēja norādītajam, ka rakstveida process pēc iespējas mazāk aizskar personas tiesības tikt uzklautātai, jo institūcijai saglabājas uzklautāšanas pienākums, kas ārkārtējās situācijas laikā notika rakstveida procesā.¹⁸ Skaidrojot Ārkārtējās situācijas likuma 5.panta otrajā daļā ietverto regulējumu, tika atzīts, ka rakstveida process ir viena no procesa iespējamām formām, kas atšķiras ar komunikācijas veidu, taču procesa norises kārtību un procesa dalībnieku tiesību apjomu tas neietekmē.¹⁹ Arī Tieslietu ministrija pābaudes lietas ietvaros pievienojās minētajai atziņai.²⁰

¹³ Valsts prezidenta 2020.gada 23.marta paziņojums Nr.8 "Valsts konstitucionālo orgānu darbības pamatprincipi ārkārtējā situācijā", stājās spēkā 2020.gada 23.martā

¹⁴ Likumprojekta "Likums par iestāžu darbību ārkārtējās situācijas laikā saistībā ar Covid-19 izplatību" sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS13/SaeimaLIVS13.nsf/0/A575309CA41C2AB9C225853D003E833E?OpenDocument#B>

¹⁵ Vadlīnijas rajona (pilsētu) un apgabaltiesu darba organizēšanai ārkārtējās situācijas laikā. Pieejams: <https://www.tm.gov.lv/lv/jaunums/bordans-latvijas-tiesu-darbs-pielagots-valsti-noteiktajiem-piesardzibas-un-drosibas-pasakumiem-1>

¹⁶ Vadlīnijas rajona (pilsētu) un apgabaltiesu darba organizēšanai ārkārtējās situācijas laikā (aktualizētas 2020.gada 13.maijā). Pieejams: <https://www.tm.gov.lv/lv/jaunums/aktualizetas-vadlinijas-rajonu-pilsetu-un-apgabaltiesu-darba-organizesanai-arkartejas-situacijas-laika>

¹⁷ sk., piemēram, Satversmes tiesas 2007.gada 16.maija sprieduma lietā Nr.2006-42-01 11.punktu un 2014.gada 7.jūlija sprieduma lietā Nr.2013-17-01 25.punktu

¹⁸ sk. likumprojekta "Likums par iestāžu darbību ārkārtējās situācijas laikā saistībā ar Covid-19 izplatību" sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). Pieejams: <https://titania.saeima.lv/LIVS13/saeimalivs13.nsf/0/A575309CA41C2AB9C225853D003E833E?OpenDocument>

¹⁹ sk. likuma "Par valsts institūciju darbību ārkārtējās situācijas laikā saistībā ar Covid-19 izplatību" komentāri. Jurista Vārds, 2020.gada 14.aprīlis, Nr. 15 (1125)

²⁰ sk. Tieslietu ministrijas 2020.gada 27.novembra viedokli Nr.1-17/3862 pārbaudes lietā

Jāatzīst, ka tiesvedības rakstveida process novērš personu klātbūtnes aspektu, jo visi lietā esošie dokumenti no personas, kura tiek saukta pie administratīvās atbildības, tiek iegūti sarakstes (pa pastu vai elektroniski) veidā. Līdz ar to administratīvo pārkāpumu lietu izskatīšana rakstveida procesā *ļauj sasniegt pamattiesību ierobežojuma leģitīmo mērķi*.

Attiecībā uz citiem iespējamajiem risinājumu veidiem norādāma iespēja noņemt lietu no izskatīšanas un pārcelt lietas izskatīšanu pēc ārkārtējās situācijas beigām vai izskatīt administratīvo pārkāpumu lietas video tiesas sēžu režīmā.

Ārkārtējai situācijai ir īpašs raksturs, jo tā ilgums ir saistīts ar dažādiem valstī nozīmīgiem faktoriem. Ņemot vērā ārkārtējās situācijas nenoteiktību un neprognozējamību, nebūtu saprātīgi tiesvedības procesa norisi pakļaut riskam, ka tiesas nevarētu nodrošināt Latvijas APK noteiktos administratīvo pārkāpumu lietu izskatīšanas termiņus. Līdz ar to, paredzot visu administratīvo pārkāpumu lietu noņemšanu no izskatīšanas un pārceļšanu pēc ārkārtējās situācijas beigām radītu situāciju, ka tiesvedības process šajās lietās būtu paralizēts. Šāda likumdevēja rīcība būtu nesamērīga, jo būtiski ietekmētu tiesu darbu, piemēram, pēc ārkārtas situācijas beigām tiesām varētu rasties lietu pārslodze, kas ietekmētu arī citu tiesvedību izskatīšanas termiņus. Savukārt video tiesas sēžu režīms nebūtu objektīvi attiecināms uz visām administratīvo pārkāpumu lietām, jo prasa tehnisko resursu pieejamību un to drošības nodrošināšanu. Tādējādi pārbaudes lietas ietvaros *nav konstatējami citi līdzekļi*, ar kuriem leģitīmo mērķi varētu sasniegt vismaz tādā pašā kvalitātē, lai mazāk ierobežotu indivīda tiesības.

Atbilstoši Satversmes tiesas judikatūrai, ja pastāv būtisks un nopietns risks, kuram pakļauta personu veselība un labklājība, tad valstij ir pienākums veikt saprātīgus un piemērotus pasākumus, lai aizsargātu personu pamattiesības jau tad, kad negatīvās sekas vēl nav radušās. Proti, unikālā un neskaidrā situācijā likumdevējam ir tiesības pieņemt lēmumus, kas ir, pirmkārt, balstīti uz saprātīgu pieņēmumu un, otrkārt, vērsti uz pamattiesību aizsardzību.²¹

Covid-19 izplatība ir konstatēta visā pasaulē, tāpēc valstij ir pienākums sabiedrības veselības nodrošināšanai paredzēt tādu mehānismu, kas ļauj mazināt infekcijas izplatību valstī. Ārkārtējās situācijas likuma 5.panta otrajā daļā ietvertā **prasība ir attiecināta uz visām administratīvo pārkāpumu lietām** un normatīvais regulējums ārkārtējās situācijas laikā *expressis verbis* neparedz atkāpes no minētās prasības – administratīvā pārkāpuma lietas tiesā izskatīt rakstveida procesā. Arī šā likuma skaidrojumā norādīts, ka “ārkārtējās situācijas laikā tiesas būs tiesīgas visas lietas neatkarīgi no procesa dalībnieku lūguma izskatīt rakstveida procesā”.²² Tātad neatkarīgi no Latvijas APK ietvertā normatīvā regulējuma un procesa dalībnieku vēlmes, tiesas bija tiesīgas visas administratīvo pārkāpumu lietas izskatīt rakstveida procesā. Laikā, kad nepieciešams mazināt infekcijas izplatību valstī un novērst cilvēku iespējamu saslimšanu, *sabiedrības ieguvums* no šāda regulējuma *ir lielāks* par indivīda tiesībām nodarīto kaitējumu.

Pārbaudes lietā vairums rajona (pilsētas) tiesas un apgabaltiesas apstiprināja, ka arī ārkārtējās situācijas laikā tās izvērtēja, vai administratīvā pārkāpuma lietas varēja izskatīt rakstveida procesā. Proti, vai tiesas ieskatā kādu būtisku apsvērumu vai objektīvas nepieciešamības dēļ lietu bija nepieciešams izskatīt mutvārdu procesā tiesas sēdē, ievērojot epidemioloģiskās drošības prasības. Piemēram, ja tiesa atzina, ka nepieciešams

²¹ sk. Satversmes tiesas 2020.gada 11.decembra sprieduma lietā Nr.2020-26-0106 16.1.punktu

²² sk. likuma "Par valsts institūciju darbību ārkārtējās situācijas laikā saistībā ar Covid-19 izplatību" komentāri. Jurista Vārds, 2020.gada 14.aprīlis, Nr. 15 (1125)

nopratināt lieciniekus administratīvā pārkāpuma lietā. Atsevišķas rajonu (pilsētu) tiesas administratīvo pārkāpumu lietas noņēma no izskatīšanas, pārceļot mutvārdu tiesas sēdi uz vēlāku laiku, ja atzina, ka lietā pastāv objektīvi iemesli. Vēlos norādīt, ka Jūsu Lietā rajona (pilsētas) tiesa un apgabaltiesa nekonstatēja šādus apstākļus, nolēmumos pamatojot savu viedokli. Apsvērums, ka nepiekrītat tiesu secinājumiem nepamato Jūsu pamattiesību iespējamo pārkāpumu.

Attiecībā uz tiesvedības procesa veidu apelācijas instances tiesā vēlos norādīt, ka atbilstoši Latvijas APK 289.²¹panta pirmajai, otrajai un trešajai daļai apelācijas instances tiesa apelācijas sūdzību izskatīja koleģiāli triju tiesnešu sastāvā *rakstveida procesā*. Taču tiesa pēc savas iniciatīvas varēja pieņemt lēmumu par apelācijas sūdzības izskatīšanu tiesas sēdē. No minētā izriet, ka arī pirms ārkārtējās situācijas izsludināšanas valstī administratīvā pārkāpuma lietas *apelācijas instances tiesas izskatīja rakstveida procesā*, paredzot iespēju noteiktos gadījumos lietu izskatīt mutvārdu procesā. Pārbaudes lietā apgabaltiesas apstiprināja, ka administratīvo pārkāpumu lietu izskatīšanas kārtība apelācijas instances tiesā ārkārtējās situācijas laikā neatšķīrās no kārtības, kādā šīs lietas izskatīja pirms tam.

Līdz ar to, pārsūdzot rajona (pilsētas) tiesas nolēmumu, Jums nebija pamata uzskatīt, ka tiesa Lietu izskatīs mutvārdu procesā, jo Latvijas APK paredzēja atkāpes no rakstveida procesa apelācijas instances tiesā *tikai* pēc tiesas iniciatīvas. Arī Ārkārtējas situācijas likuma 5.panta otrā daļa neparedz atkāpes no rakstveida procesa apelācijas instances tiesā. Jāņem vērā arī to, ka Jūsu Lietā apelācijas instances tiesa atteica ierosināt apelācijas tiesvedību. Tātad administratīvā pārkāpuma lieta netika izskatīta pēc būtības apelācijas kārtībā, jo tiesa nekonstatēja tās ierosināšanas pamatu. Šajā tiesvedības procesa stadijā normatīvais regulējums neparedz jautājuma izlemšanu tiesas sēdē mutvārdu procesā.

Ievērojot minēto, secinu, ka no Ārkārtējās situācijas likuma 5.panta otrās daļas izrietošais pamattiesību ierobežojums ir samērīgs. Līdz ar to Jums administratīvā pārkāpuma lietas Nr.[..] izskatīšanā nav konstatējams Satversmes 92.panta pirmajā teikumā garantēto tiesību uz taisnīgu tiesu pārkāpums.

Ar šo atzinumu pārbaudes lieta tiek pabeigta.

Informēju, ka pārbaudes lietas materiālos tika konstatēta neviennozīmīga tiesību normu piemērošanas prakse tiesās, par ko rakstveidā vērsīšu Tieslietu ministrijas uzmanību. Jāatzīmē, ka minētais neietekmē šajā atzinumā izdarītos secinājumus.

Ar cieņu
tiesībsargs

Juris Jansons

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu